

СТАНДАРДНИ ОПЕРАТИВНИ ПОСТУПАК

Институт за јавно здравље Србије „Др Милан Јовановић Батут“
Референтна лабораторија за *Salmonella*, *Shigella*, *Vibrio cholerae*, *Yersinia enterocolitica*

Одржавање бактеријских култура за контролу квалитета

Издање:	Страница:	Важи од:	Ауторизација:	Ознака:
I	1/8	01/12/2023	Наташа Галић шеф референтне лабораторије	SOP_F

	СТАНДАРДНИ ОПЕРАТИВНИ ПОСТУПАК				
	Институт за јавно здравље Србије „Др Милан Јовановић Батут“ Референтна лабораторија за <i>Salmonella</i> , <i>Shigella</i> , <i>Vibrio cholerae</i> , <i>Yersinia enterocolitica</i>				
Одржавање бактеријских култура за контролу квалитета					
	Издање:	Важи од:	Страница:	Ауторизација:	Ознака:
	I	01/12/2023	2/8	Наташа Галић Шеф референтне лабораторије	SOP_QK

СТАТУС ДОКУМЕНТА

Документ је препорука Референтне лабораторије за *Salmonella*, *Shigella*, *Vibrio cholerae*, *Yersinia enterocolitica* (даље НРЛ) и нема статус националног водича добре лабораторијске праксе.

Стандардни оперативни поступак су написали стручњаци из НРЛ користећи референтну литературу из предметне области и узимајући у обзир капацитете и потребе микробиолошких лабораторија садржаних у извештају „Мапирање и евалуација националних капацитета за детекцију и карактеризацију хуманих *Salmonella* у локалним и регионалним лабораторијама у Републици Србији“ из септембра 2023. Намена документа је стандардизација свих фаза лабораторијског испитивања у оквиру микробиолошке дијагностике узрочника заразних болести из домена референтности НРЛ.

Документ није обавезујући али предлажемо имплементирање и поштовање СОП док се не објаве национални водичи добре лабораторијске праксе из области микробиологије.

ЗАКОНСКИ ОСНОВ

Према Закону о заштити становништва од заразних болести („Сл. гласник РС“ бр. 15/16, 68/20 и 136/20) обавезно је спровођење епидемиолошког надзора и примене мера за спречавање и сузбијање заразних болести из домена референтности које се преносе храном, водом и животној средином (салмонелоза, трбушни тифус, паратифус, јерсиниоза, шигелоза, колера). У свим случајевима појаве или сумње на појаву заразне болести према чл. 21. Закона обавезно је лабораторијско испитивање ради утврђивања и типизације узрочника.

Да би се обезбедила тачност и репродуцибилност резултата лабораторијског тестирања у оквиру дијагностике и карактеризације цревних патогених бактерија је неопходна континуирана примена метода интерне контроле квалитета и повремена, најмање једном годишње, спољна контрола квалитета од стране регистроване агенције или националне референтне лабораторије.

У ту сврху је потребно да лабораторијско особље буде обучено за спровођење контроле квалитета, а предуслов је познавање и овладавање вештинама правилног руковања и одржавања бактеријских култура у лабораторијским колекцијама са пратећом документацијом.

	СТАНДАРДНИ ОПЕРАТИВНИ ПОСТУПАК				
	Институт за јавно здравље Србије „Др Милан Јовановић Батут“ Референтна лабораторија за <i>Salmonella</i> , <i>Shigella</i> , <i>Vibrio cholerae</i> , <i>Yersinia enterocolitica</i>				
Одржавање бактеријских култура за контролу квалитета					
	Издање:	Важи од:	Страница:	Ауторизација:	Ознака:
	I	01/12/2023	3/8	Наташа Галић Шеф референтне лабораторије	SOP_QK

1. Наслов

Одржавање бактеријских култура за контролу квалитета

2. Предмет

СОП описује процедуру правилног руковања, одржавања, чувања (конзервације) и вођења записа о референтним културама и из њих изведених облика који се користе за контролу квалитета метода у дијагностици и карактеризацији *Salmonella*.

Неправилно чување и понављано субкултивисање референтних култура може изазвати промене микроорганизама, што је изнимно важно уколико се појаве измењени резултати код испитивања осетљивости микроорганизама на антимикуробне агенсе.

Дефиниције појмова:

А) Референтна култура је микроорганизам у конзервираном облику (лиофилизат) у регистрованим колекцијама култура (нпр. АТСС, ССМ, NCTC итд.). Конзервирани облик није у стадијуму раста док се не раствори и размножи први пут. Купљене референтне културе су ≤ 3 преноса „удаљене“ од оригинала у датој колекцији.

Б) Референтна шток култура је залиха култура добијена у лабораторији умножавањем конзервираног облика референтне културе. Чува се у лабораторији у конзервираном облику најчешће у замрзнутом стању (температура -70°C , -20°C , течном азоту) или ретко лиофилизираном облику.

Ц) Радна шток култура је залиха култура добијена субкултивацијом референтне шток културе. Чува се у лабораторији у замрзнутом стању и за рад најчешће на укошеном хранљивом агару у епрувети са навојем у фрижидеру до месец дана.

Д) Субкултура (пасажа) је пренос порасле радне шток културе на свежу подлогу, најчешће крвни агар. Раст референтне културе или референтне шток културе из конзервираног облика није субкултура.

Скраћенице и дефиниције

АТСС	American Type Culture Collection
ССМ	Czech Collection of Microorganisms
IVD	<i>in vitro</i> медицинско средство
NCTC	National Culture Type Collection
РГ	ризична група микроорганизама или група биолошке штетности

3. Безбедно руковање

При раду је обавезно придржавање мера за безбедан рад које важе за лабораторију нивоа 2 биолошког изоловања. Употребљени материјал разврстан према врсти, одлагати у за

	СТАНДАРДНИ ОПЕРАТИВНИ ПОСТУПАК				
	Институт за јавно здравље Србије „Др Милан Јовановић Батут“ Референтна лабораторија за <i>Salmonella</i> , <i>Shigella</i> , <i>Vibrio cholerae</i> , <i>Yersinia enterocolitica</i>				
Одржавање бактеријских култура за контролу квалитета					
	Издање:	Важи од:	Страница:	Ауторизација:	Ознака:
	I	01/12/2023	4/8	Наташа Галић Шеф референтне лабораторије	SOP_QK

то предвиђене контејнере за стерилизацију инфективног отпада. *Salmonella* spp. припадају микроорганизмима РГ 2 осим *S. Typhi* која је РГ 3*.

4. Подлоге, реагенси

- Хранљиви агар (НА) укошен
  - 12-18% концентрација агара у подлози
  - рН~7.0 после стерилизације
- 5% крви агар (КА)
- Триптон соја бујон + 15% глицерола или Luria Bertani бујон (LB) + 15% глицерола
- 0.85% NaCl (FR)
- референтне културе микроорганизама

5. Опрема и потрошни материјал

- Инкубатор за аеробну култивацију на 35±1 °С
- Замрзивач за ултра ниске температуре
- Фрижидер са комором за замрзавање
- Стерилне езе
- Аутоматска пипета
- Стерилни наставци 1000 µL (плави)
- Епрувете за замрзавање
  - 2 ml
  - аутоклавабилне
  - затварач са навојем
- Кутија за складиштење епрувета за замрзавање
  - величина 9x9 места или 10x10
  - аутоклавабилне
- Фломастер за обележавање епрувета за замрзавање
- Налепнице за поклопце епрувета за замрзавање
- Сталак за држање епрувета за замрзавање на радној површини
- Стерилни брисеви
- Стерилне езе
- Рукавице

6. Процедура

А) Реконституција референтне културе

1. дан

- По пријему сертифициване референтне културе у лабораторију обавезно сачинити запис нпр. „Картон *Esherichia coli* ATCC 25922“ и придружити му сертификат о анализи који мора бити достављен од стране произвођача

	СТАНДАРДНИ ОПЕРАТИВНИ ПОСТУПАК				
	Институт за јавно здравље Србије „Др Милан Јовановић Батут“ Референтна лабораторија за <i>Salmonella</i> , <i>Shigella</i> , <i>Vibrio cholerae</i> , <i>Yersinia enterocolitica</i>				
Одржавање бактеријских култура за контролу квалитета					
	Издање:	Важи од:	Страница:	Ауторизација:	Ознака:
	I	01/12/2023	5/8	Наташа Галић Шеф референтне лабораторије	SOP_QK

- У картон уписати датум пријема, назив и ознаку културе, произвођача, серију и рок употребе
- Реконституцију вршити по упутству произвођача у безбедном окружењу (биосигурносна комора), видети препоруку <https://www.eurl-ar.eu/eqas.aspx>
- Обзиром да се најчешће продаје као лиофилизат неопходно је у ампулу са прахом рехидрирати и поступити према упутству за даљу култивацију на 4 КА, преконоћно инкубарати у инкубатору за аеробну култивацију на 35±1 °С.

2. дан

- После инкубације на сваку плочу КА додати по 4 mL бујона-глицерол
- Са сваке плоче КА инокулисати езом нове 4 плоче КА у циљу провере чистоће културе
- Са плоча пренети по 1 mL инокулума у 11 епрувета за замрзавање
- Обележити епрувете бројевима (1-4) према плочи са које су инокулисане
- Преконоћно инкубирати плоче КА и епрувете

Б) Добијање референтног и радног штока култура

3. дан

- Уколико се сутрадан уочи да култура није чиста на некој плочи, елиминисати припадајуће епрувете и поновити поступак
- Уколико је култура чиста наставити поступак тако што две епрувете означити као „Реф“ - референтне културе, обележити **црвеном бојом** и замрзнути.
- Препоручује се замрзавање и чување на ултраниској температури ≤ -70 °С
- Она ће служити за добијање нове серије „Референтна шток култура“
- Преосталих 9 епрувета означити као „Радна шток култура“, обележити **плавом бојом** и замрзнути. Служи за добијање радне субкултуре или пасажа
- Препоручује се замрзавање и чување на ултраниској температури ≤ -70 °С
- Резултате контроле увести у картон

В) Добијање радних култура и пасажа

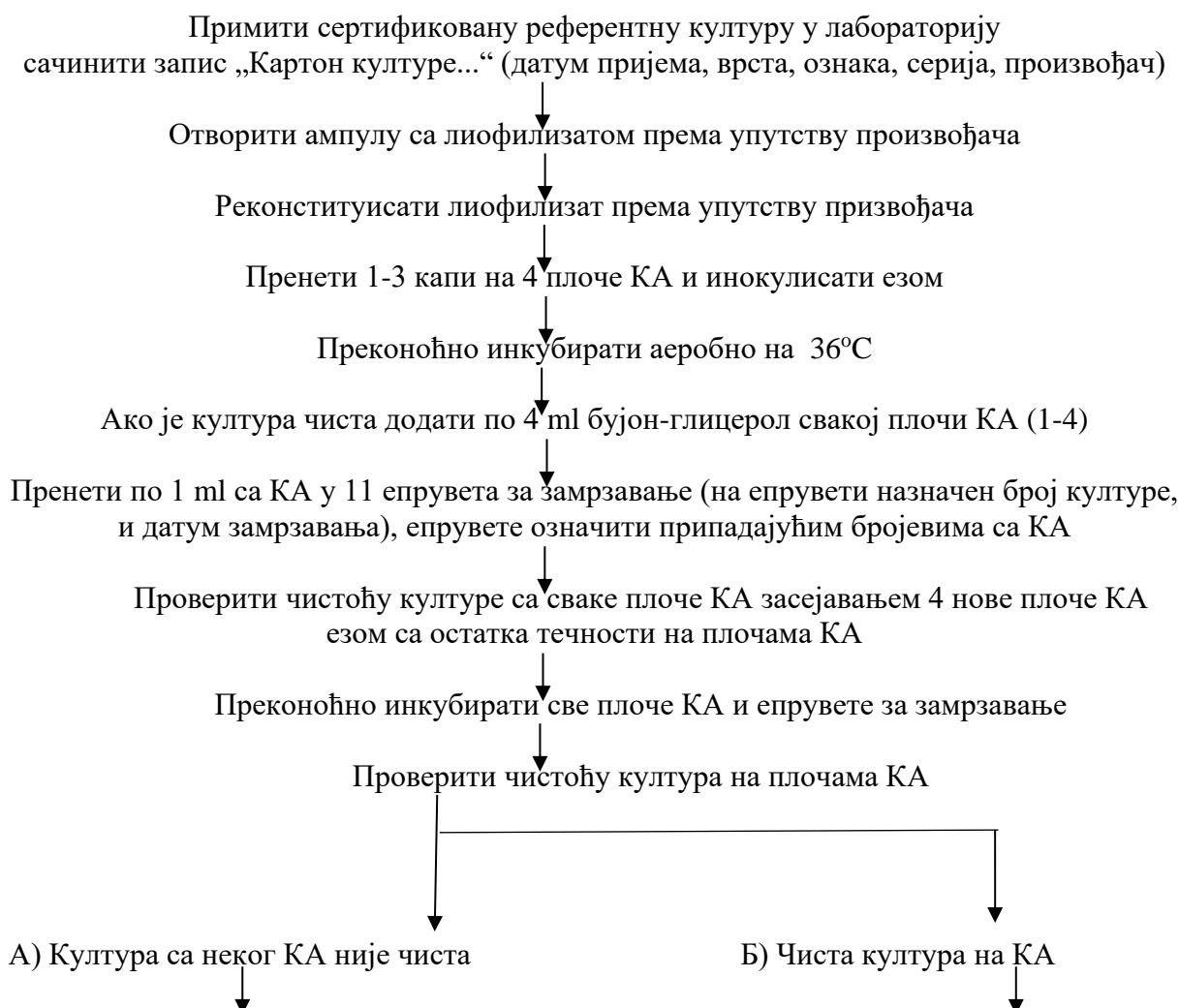
4. дан

- **Радне субкултуре се добијају размножавањем културе из „ плаве епрувете“ (1-9)**
- Извадити плаву епрувету (бр. 1) и ставити у сталак за епрувете за замрзавање
- Одврнути поклопац и езом загребати мало по површини замрзнуте подлоге
- Инокулисати плочу КА и преконоћно инкубирати
- Епрувету бр 1. вратити у замрзнутом стању на припадајуће место
- Обележити плочу КА као радну културу (ознака културе, датум, име техничара који је радио) и користити је за рад у наредних 5 дана
- Субкултивисати на укошени НА у епрувети са навојем за добијање пасажа на КА у току наредних месец дана, КА- пасажа која ће се користити у току седмице
- У „картону“ регистровати да је направљена радна култура (датум, име и презиме техничара)

	СТАНДАРДНИ ОПЕРАТИВНИ ПОСТУПАК				
	Институт за јавно здравље Србије „Др Милан Јовановић Батут“ Референтна лабораторија за <i>Salmonella</i> , <i>Shigella</i> , <i>Vibrio cholerae</i> , <i>Yersinia enterocolitica</i>				
Одржавање бактеријских култура за контролу квалитета					
Издање:	Важи од:	Страница:	Ауторизација:	Ознака:	
I	01/12/2023	6/8	Наташа Галић Шеф референтне лабораторије	SOP_QK	

- Када почне употреба последње 9. плаве епрувете, треба субкултивисати црвену епрувету „Реф“ на 4 плоче КА и поновити поступак претходно описан
  - Са 4 КА умножити нову серију плавих „Реф радне“ са 9 епрувета
  - Проверити чистоћу културе
  - Црвену „Реф“ епрувету вратити на место у замрзивачу
- Замрзнута „Реф“ референтна култура може бити субкултивисана највише 4 пута (укупно 5 пасажа из АТСС оригиналне културе) да би био сачуван АТСС-број
- Изузетно је важно у „Картон“ уписивати сваки број пасажа „Реф“ културе са датумом
- Пре него се потроше обе црвене „Реф“ епрувете растворити нову лиофилизовану гранулу односно купити нову културу
- Уколико лабораторија не поседује замрзивач са ултраниским температурама користити комору за замрзавање у фрижидеру

Алгоритам 1. Реконституција и конзервација референтне културе

	СТАНДАРДНИ ОПЕРАТИВНИ ПОСТУПАК Институт за јавно здравље Србије „Др Милан Јовановић Батут“ Референтна лабораторија за <i>Salmonella</i> , <i>Shigella</i> , <i>Vibrio cholerae</i> , <i>Yersinia enterocolitica</i>				
	Одржавање бактеријских култура за контролу квалитета				
	Издање:	Важи од:	Страница:	Ауторизација:	Ознака:
	I	01/12/2023	7/8	Наташа Галић Шеф референтне лабораторије	SOP_QK

Одбацити све припадајуће епрувете са те плоче   Замрзнути 2 црвене и 9 плавих епр.

↓

Забележити у картону резултате контроле   субкултура (пасажа) КА + НА

↓

Поновити поступак   субкултура (пасажа) КА

3. Веза са документом

1. СОП_Диск дифузиони тест за испитивање осетљивости *Salmonella* на антимикуробне агенсе
2. СОП_Биохемијска идентификација *Salmonella enterica*
3. СОП_Бактериолошки преглед столице на *Salmonella*, *Shigella*, *Campylobacter*

4. Референце

1. Правиник о превентивним мерама за безбедан и здрав рад при излагању биолошким штетностима. Службани гласник РС. Бр 96/20 и 115/20.
2. Laboratory biosafety manual, fourth edition. Geneva: World Health Organization; 2020 (Laboratory biosafety manual, fourth edition and associated monographs). Licence: CC BY-NC-SA 3.0 IGO
<https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/337956/9789240011311-eng.pdf?sequence=1>
3. National Food Institute, Technical University of Denmark. Suggested procedure for handling of reference strains. Kongens Lyngby, Denmark: 2012. Available at:
https://www.eurl-ar.eu/CustomData/Files/Folders/25-resourcer/329_handlingreferencestrains-dec2012-6.pdf

	СТАНДАРДНИ ОПЕРАТИВНИ ПОСТУПАК				
	Институт за јавно здравље Србије „Др Милан Јовановић Батут“ Референтна лабораторија за <i>Salmonella</i> , <i>Shigella</i> , <i>Vibrio cholerae</i> , <i>Yersinia enterocolitica</i>				
Одржавање бактеријских култура за контролу квалитета					
	Издање:	Важи од:	Страница:	Ауторизација:	Ознака:
	I	01/12/2023	8/8	Наташа Галић Шеф референтне лабораторије	SOP_QK

Прилог 1. Пример картона контролне културе

Назив <i>Escherichia coli</i>	Ознака ATCC 25922	Лабораторијски код у колекцији EC1			
Произвођач Microbiologics USA	Облик Лиофилизат (Kwick stick)	Серија	Рок употребе Датум		
Сврха Контрола антибиограма Christensen уреа агар; Simmons цитрат агар; ONPG...	Реконституција Датум	Референтни шток (2 ком) Датум Датум Датум Датум...	Шток радних култура (9 ком) Датум Датум Датум Датум...		
Месечни депозит ултраниска темп.	Месечни депозит 2-8°C	Датум пасаже	Одговоран техничар		
Јануар					
Фебруар					
Март					
Април					
Мај					
Јун					
Јул					
Август					
Септембар					
Октобар					
Новембар					
Децембар					